

Posudek oponenta k diplomové práci
Lud'ka Nováka
s názvem
Co je závazné ze soudního rozhodnutí? (česko – anglické srovnání)

Obecně

Předkládaná práce se věnuje analýze soudních rozhodnutí z hlediska jejich způsobilosti zavazovat v budoucích podobných případech. Autor se zabývá srovnáním kontinentálního právního prostředí s prostředím angloamerického práva (resp. práva anglosaského). Důraz je v tomto srovnání kladen specificky na české právní prostředí a relevanci soudních rozhodnutí v něm.

Formální náležitosti práce

Práce je rozdělena do šesti nosných částí, k tomu pak úvod a závěr. Autor výklad začíná popisem vývoje postavení soudních rozhodnutí v kontinentálním právu na straně jedné a v anglosaském právu na straně druhé. Dále pokračuje výkladem o závaznosti judikátů v tuzemském právu a v anglosaském prostředí. Finální část práce představuje srovnání prvků závaznosti v soudních rozhodnutí v tuzemsku a v prostředí common law.

Z hlediska formálních náležitostí lze práci jen málo vytknout. Struktura práce je jasná a logická. Vyjadřování autora je kultivované a srozumitelné. Drobnou výtku lze vznést vůči finální redakci práce, neboť se v práci objevují zbytečné překlepy a gramatické chyby.

Autor zpracoval více než dostatečný počet literárních pramenů a provedl též vlastní analýzu vybrané judikatury nejen tuzemských soudů z hlediska způsobu, jakým se pracuje s prvky závaznosti soudních rozhodnutí.

Obsah práce

Práce je zpracována spíše deskriptivním způsobem s využitím některých prvků analytického přístupu. Od toho se odvozuje úvaha nad přínosem práce. Nepochybným přínosem je poměrně detailní popis vývoje relevance soudních rozhodnutí v kontinentálním i anglosaském prostředí, jež se (naštěstí) nedrží ustálených klišé o nulové relevanci soudních rozhodnutí ve vývoji práva na evropském kontinentu a naopak výlučném vlivu soudních rozhodnutí v prostředí common law.

Záměrem autora bylo vysvětlení rozdílů mezi závazností (významností) tuzemských rozhodnutí a závazností rozhodnutí anglosaských soudů. Nutno říci, že tento záměr autor naplnil, což ovšem byl výsledek očekávaný s ohledem na odlišná východiska, se kterými oba (velké) právní systémy pracují.

Popis způsobu, jakým jsou užívána soudní rozhodnutí v anglosaském prostředí, je zřejmě adekvátní a odpovídá realitě, byť znalec anglosaského právního prostředí by možná našel určitá zjednodušení, se kterými autor pracuje. Jsou-li taková, nejsou zásadně významná.

V případě analýzy míry závaznosti tuzemských rozhodnutí je možno upozornit na určité aspekty, které autor ne snad opomíjí, nýbrž možná méně akcentuje. Prvním momentem je uvědomění si vztahu právní předpis – soudní rozhodnutí. Tuzemská rozhodnutí by měla postrádat, ve srovnání s klasickými precedenty, prvek originality. (Byť nelze tvrdit, že klasické precedenty jsou výlučně původní.) Už tím je dána první odlišnost. Druhá odlišnost je

dána tím, že úlohu soudních rozhodnutí v tuzemském právním prostředí definuje primárně zákonodárce, resp. ústavodárce.

Právě v této souvislosti je otázkou, zda i tuzemská judikatura nemá v konečném důsledku povahu „formálně závazného precedentu“ (str. 40 práce), který sice postrádá prvek originarity, nicméně nepostrádá aspekt závaznosti. V poslední době totiž zákonodárce (procesní úprava soudního řízení správního, resp. civilního a trestního řízení podle zákona o soudech a soudcích, občanský zákoník) zakotvuje v právním řádu stále více prvků, které ve svém souhrnu vedou k závěru o (byť nikoliv bezvýjimečné) závaznosti soudních rozhodnutí. Příkladem může být rozhodování rozšířeného senátu NSS či velkého senátu NS, jemuž „musí“ být věc předložena, domnívá-li se soudní senát, že dříve řešená otázka má být řešena jinak. Je ovšem zřejmé, že stupeň závaznosti je nutně nižší, avšak jen v tom smyslu, že lze snáze překonat předchozí opačná soudní rozhodnutí. Není-li procedura iniciována, je dána povinnost se dříve přijatého závěru přidržet.

Klíčovou otázkou pak je důvod, pro který má rozhodnutí kvalifikovaného senátu mít větší relevanci, než rozhodnutí „malého“ senátu. Je to větší přesvědčivost argumentace nebo formální důvod diktovaný zákonem a spočívající v tom, že rozhoduje „větší počet hlav“, které „více ví“ a tudíž jsou formálně považovány za nadřazené? Obávám se, že jde o druhý důvod. Lze proto dovozovat, že jde vlastně o stejnou situaci, jaká existuje v common law, kde je precedenční význam přiznán v zásadě pouze rozhodnutím vrcholných soudů. Je-li tedy stupeň relevance soudních rozhodnutí odvozen od stejného formálního důvodu, nezdá se být rozdíl mezi oběma druhy soudních rozhodnutí (tuzemskými i anglosaskými) zas tak zásadní.

Tyto úvahy jsou dány tím, že závěr práce (7. a 8. kapitola) je dosti stručný a autor se tak připravil o možnost naznačené srovnání provést.

Práci pro její nesporné formální i obsahové kvality doporučuji k obhajobě s tím, že autorovi doporučuji, necht' zvaží relevanci mých připomínek k povaze tuzemské judikatury a případně vyvrátí shora uvedené předpoklady.

V Praze dne 9. května 2017

JUDr. Jan Tryzna, Ph.D.